Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Географічний факультет
Кафедра економічної географії та екологічного менеджменту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан географічного факультету
_____Мирослав ЗАЯЧУК
“ 31” серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Географія природно-ресурсного потенціалу України»
(шифр і назва навчальної дисципліни)

Обов’язкова

Освітньо-професійна програма «Регіональний розвиток і просторове планування»_____
(шифр і назва спеціальності)

Спеціальність С6 Географія та регіональні студії_____

Галузь знань С Соціальні науки, журналістика та інформація_____
(шифр і назва напряму підготовки)

Рівень вищої освіти _____перший бакалаврський_____

Інститут, факультет _____географічний_____
(назва інституту, факультету)

Мова навчання _____українська_____

Чернівці, 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Географія природно-ресурсного потенціалу України» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Регіональний розвиток і просторове планування».

Розробник: Руденко В.П., завідувач кафедри економічної географії та екологічного менеджменту, д.геогр.н., професор

Викладач, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни :
Руденко В.П., завідувач кафедри економічної географії та екологічного менеджменту, д.геогр.н., професор

Погоджено з гарантом ОПП «Регіональний розвиток
і просторове планування» _____ Іван КОСТАЩУК

Затверджено на засіданні кафедри економічної географії та екологічного менеджменту

Протокол № 1 від "28" серпня 2026 року

Завідувач кафедри _____ Валерій РУДЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною радою географічного факультету

Протокол № 1 від "31" серпня 2026 року

Голова навчально-методичної ради _____ Наталя АНДРУСЯК
(підпис) (прізвище та ініціали)

Чернівецький національний ун-т 2026 рік

Руденко В.П. 2026 рік

Метою навчальної дисципліни є : озброїти студентів знаннями основних законів та закономірностей розвитку природно-ресурсного потенціалу України, його економіко-географічної оцінки, аналізу та синтезу.

Пререквізити : Основи суспільної географії; Основи раціонального природокористування і охорони природи; Геоекологія; Картографія, геоматика з основами ДЗЗ; Біогеографія.

Результати навчання:

Формування результатів навчання ґрунтується на визначених освітньо-професійною програмою компетентностях, при врахуванні їх сформованості залежно від освоєних раніше чи суміжно подібних дисциплінах та виконанні завдань з професійної діяльності згідно кваліфікації.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

- основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географічної науки, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географії
- основні закономірності розвитку та розміщення ПРП України;
- величину та компонентну структуру ПРП;
- мінерально-ресурсний потенціал України;
- водно-ресурсний потенціал України;
- земельно-ресурсний потенціал України;
- лісо-ресурсний потенціал України;
- природно-рекреаційний потенціал України;
- фауністичний потенціал України;
- функціональну та територіальну структуру ПРП України;
- сутність природно-ресурсного районування;
- сучасну та перспективну оцінку ПРП України;
- територіальну диференціацію природно-ресурсного потенціалу;
- методичні, теоретичні та методологічні положення економіко-географічної оцінки ПРП України.

вміти:

- визначати та характеризувати структуру ПРП України;
- здійснювати природно-ресурсне картографування;
- використовувати теоретичні і методичні основи оцінки в практиці раціоналізації природокористування України;
- самостійно вести польові природознавчі, фізико-географічні й суспільно-географічні дослідження, необхідні для організації практичних занять з географії в школі та позашкільної краєзнавчої і природоохоронної роботи.

Опис навчальної дисципліни
Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	4-й	7	4	120	22	-	-	22	76	-	залік

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	усього		
		лекції	практичні	с.р.с.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи географії ПРП території (акваторії). Використання ПРП України.				
Тема 1. Вступ. Предмет, мета, завдання курсу, його значення в системі географічної освіти і виховання. Географія ПРП і національна безпека України.	10	2	2	6
Тема 2. Методологічні основи географії ПРП. Історія зародження та розвитку вчення про ПРП України. Внесок А. Синявського, М. Кордуби, М. Паламарчука, М. Пістуна, А. Голікова, О. Шаблія в теоретичні основи науки.	10	2	2	6
Тема 3. Мінеральний потенціал України. Величина, кількісні та якісні параметри. Оцінка, територіальна диференціація.	10	2	2	6
Тема 4. Водний потенціал України. Величина, особливості еколого-економічної оцінки. Територіальна диференціація.	10	2	2	6
Тема 5. Лісовий потенціал України. Еколого-економічна оцінка. Територіальна диференціація.	8	2	2	4
Тема 6. Земельний потенціал України. Еколого-економічна оцінка. Територіальна диференціація.	12	1	1	10
Разом за змістовим модулем 1	**60**	**11**	**11**	**38**

Змістовий модуль 2. Конструктивно-географічні та прикладні аспекти оцінки ПРП регіонів України, аспекти раціонального природокористування				
Тема 7. Природно-рекреаційний потенціал України. Еколого-економічна оцінка. Територіальна диференціація.	9	1	1	7
Тема 8. Картографічне моделювання ПРП України та його системно-структурний аналіз.	20	4	4	12
Тема 9. Типологія та природно-ресурсне районування України. Основні типи ПРП. Основні природно-ресурсні райони.	12	2	2	8
Тема 10. Прогнозування розвитку ПРП України та основні напрями використання результатів оцінки ПРП України. ПРП у складі національного багатства України.	11	2	2	7
Тема 11. Основні напрями раціоналізації природокористування в Україні. Оцінка ПРП і ефективність природокористування.	8	2	2	4
Разом за змістовим модулем 2	**60**	**11**	**11**	**38**
Усього годин	**120**	**22**	**22**	**76**

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
Тема 1. Вступ. 1. Предмет, мета, завдання курсу. 2. Його значення в системі географічної освіти і виховання.	
Тема 2. Методологічні основи географії ПРП. 1.Історія зародження та розвитку вчення про ПРП України. 2. Внесок А. Синявського, М. Кордуби, М. Паламарчука, М. Пістуна, А. Голікова, О. Шаблія в теоретичні основи науки.	
Тема 3. Мінеральний потенціал України. 1.Величина, кількісні та якісні параметри. 2. Оцінка, територіальна диференціація.	
Тема 4. Водний потенціал України. 1.Величина, особливості еколого-економічної оцінки. 2.Територіальна диференціація.	
Тема 5. Лісовий потенціал України. 1. Еколого-економічна оцінка. 2.Територіальна диференціація.	
Тема 6. Земельний потенціал України. 1.Еколого-економічна оцінка. 2.Територіальна диференціація.	
Тема 7. Природно- рекреаційний потенціал України. 1. Еколого-економічна оцінка. 2. Територіальна диференціація.	
Тема 8. Картографічне моделювання ПРП України та його. 1. Основні види карт. 2.Системно-структурний аналіз.	
Тема 9. Типологія та природно-ресурсне районування України. 1.Основні типи ПРП. 2.Основні природно-ресурсні райони.	
Тема 10. Прогнозування розвитку ПРП України. 1. Основні напрями використання результатів оцінки ПРП України. 2. ПРП у складі національного багатства України.	
Тема 11. Основні напрями раціоналізації природокористування в Україні. 1.Оцінка ПРП і ефективність природокористування. 2. Основні шляхи збалансованого розвитку ПРП України	

Тематика лабораторних занять з переліком питань

№	Назва теми (завдання)
1	Оцінка величини та компонентної структури ПРП України. 1. Розкрийте методичні підходи до оцінки ПРП. 2. Сутність компонентної структури ПРП.
2	Еколого-економічна оцінка мінерального потенціалу України. 1.Мінерально-сировинна база оцінки. 2. Величина і територіальна диференціація мінерального потенціалу.
3	Оцінка водного потенціалу України. 1.Оцініть величину водного потенціалу України. 2.Розкрийте територіальну диференціацію водного потенціалу України.
4	Еколого-економічна оцінка лісового потенціалу України. 1. Оцініть величину лісового потенціалу України. 2.Розкрийте територіальну диференціацію лісового потенціалу України.
5	Картографічна оцінка лісового потенціалу України. 1. Висвітліть особливості картографічної оцінки лісового потенціалу України.

	2. Побудуйте картосхему величини і територіальної продуктивності лісового потенціалу України.
6	Еколого-економічна оцінка земельного потенціалу України. 1. Розкрийте особливості оцінки земельного потенціалу України. 2.Визначте територіальну диференціацію земельного потенціалу України.
7	Картографічна оцінка земельного потенціалу України. 1. Висвітліть особливості картографічної оцінки земельного потенціалу України. 2. Побудуйте картосхему величини і територіальної продуктивності земельного потенціалу України.
8	Оцінка фауністичного потенціалу. 1. Оцініть величину фауністичного потенціалу України. 2. Розкрийте територіальну диференціацію фауністичного потенціалу України.
9	Природно-рекреаційний потенціал України. 1. Оцініть величину природно-рекреаційний потенціал потенціалу України. 2. Розкрийте територіальну диференціацію природно-рекреаційний потенціалу України.
10	Потенціал природно-рекреаційних ресурсів через призму його картографування. 1.Розкрийте особливості картографічної оцінки природно-рекреаційного потенціалу України. 2.Побудуйте картосхему величини і територіальної продуктивності природно-рекреаційного потенціалу України.
11	Аналіз загальних та специфічних особливостей ПРП досліджуваного регіону. 1. Дайте загальну характеристику ПРП досліджуваного регіону України. 2.Обгрунтуйте пропозиції щодо збалансованого розвитку ПРП досліджуваного регіону.

Завдання для самостійної роботи студентів

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть год.
1	Вступ. Предмет, мета, завдання курсу. Географія ПРП і національна безпека України.	Засвоїти предмет, мету та завдання курсу.	6
2	Методологічні основи географії ПРП. Історія зародження та розвитку вчення про ПРП України.	Пізнати методологічні основи та історію розвитку вчення про ПРП України.	4
3	Оцінка величини та компонентної структури ПРП України.	Оцінити величину та структуру ПРП України.	2
4	Мінеральний потенціал України	Кількісно визначити мінеральний потенціал України.	2
5	Еколого-економічна оцінка мінерального потенціалу України.	Оцінити територіальну диференціацію мінерального потенціалу України.	4
6	Водний потенціал України.	Пізнати величину та структуру водного потенціалу України	4
7	Оцінка водного потенціалу України.	Оцінити територіальну диференціацію водного потенціалу України Кількісно визначити лісовий і фауністичний потенціал України	4
8	Лісовий та фауністичний потенціал	Кількісно визначити лісовий і фауністичний потенціал України	2

	України.		
9	Еколого-економічна оцінка лісового потенціалу України.	Провести еколого-економічну оцінку лісового потенціалу України	2
10	Картографічна оцінка лісового потенціалу України.	Розкрити основні картмоделі лісового потенціалу України	2
11	Земельний потенціал України.	Кількісно визначити земельний потенціал України	2
12	Еколого-економічна оцінка земельного потенціалу України.	Оцінити територіальну диференціацію земельного потенціалу України	4
13	Картографічна оцінка земельного потенціалу України	Розкрийте основні картмоделі земельного потенціалу України	2
14	Природно-рекреаційний потенціал України.	Кількісно визначити природно-рекреаційний потенціал України	2
15	Оцінка фауністичного потенціалу.	Кількісно визначити фауністичний потенціал України	4
16	Природно-рекреаційний потенціал України	Розкрити основні картмоделі природно-рекреаційного потенціалу України	4
17	Потенціал природно-рекреаційних ресурсів через призму його картографування.	Картографічно оцінити ПРП досліджуваного регіону	4
18	Картографічне моделювання ПРП України та системно-структурний аналіз.	Провести системно-структурний аналіз ПРП України	4
19	Типологія та природно-ресурсне районування України.	Дослідити типи та природно-ресурсні райони України	4
20	Прогнозування розвитку ПРП України та основні напрями використання результатів оцінки ПРП України.	Здійснити прогноз розвитку ПРП України	4
21	Основні напрями раціоналізації природокористування в Україні.	Сформулювати основні напрями сталого розвитку природокористування в Україні	4
22	Аналіз загальних та специфічних особливостей ПРП досліджуваного регіону.	Здійснити аналіз особливостей розвитку ПРП досліджуваного регіону	6

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні використовуються основні традиційні та інтерактивні методи навчання, новітні технології, спрямовані на досягнення освітньої мети й прогнозованих програмних результатів.

Методи навчання і викладання:

Словесні методи (лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо).
Лабораторні заняття.
Наочні методи (презентації результатів виконаних завдань, ілюстрації, відеоматеріали, тощо).
Робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами.

Самостійна робота над питаннями, окресленими програмою ОК.
Підготовка тез/доповіді на конференцію.
Тренінги, коучі, майстер-класи від запрошених стейкхолдерів.
Реферативні та пошукові дослідження.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

У процесі оцінювання навчальних досягнень застосовуємо методи усного і письмового контролю:

- ***методи усного контролю***: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, презентації результатів виконаних завдань, кейсів, представлення аналітичних завдань.
- ***методи письмового контролю***: контрольні роботи, тестування, самостійні роботи, виконання завдань.
- ***методи самоконтролю***: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Форми контролю

Форми поточного контролю – письмові роботи (тематичні, модульні), тести, усне індивідуальне та фронтальне опитування.
Електронний контроль виконання завдань з курсу «Географія природно-ресурсного потенціалу України», представлений на електронній платформі https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=4152 Форма підсумкового контролю – залік.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітньої компоненти.
Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення лабораторних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*) Змістовий модуль 1/ Змістовий модуль 2																Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	сума	Т8	Т9	Т10	Т11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	сума	40	100
4	4	4	4	4	4	6	30	4	4	4	4	4	4	4	2	30		

Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 30 балів, з яких 15 балів за участь у практичних заняттях та самостійну роботу та 15 балів – контрольна робота; 2 модуль – 30 балів, з яких 15 балів за участь у практичних заняттях та за самостійну роботу та 15 балів – контрольна робота.
Семестровий (підсумковий) контроль проводиться у формі заліку з врахуванням балів (оцінок), отриманих за два модулі. Залік проводиться в усній або письмовій формі і передбачає відповіді на три теоретичні питання (1 питання – 10 балів; 2-е питання – 10 балів, 3-те питання) - розв’язання задачі (10 балів) та вирішення двох тестів (по 5 балів за кожен тест). Загальна сума балів, яку може отримати студент – 40 балів.

Проведення підсумкового контролю здійснюється у формі заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою дисципліни і в терміни, передбачені графіком навчального процесу. Загальна підсумкова оцінка з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного і модульного контролю та результатів заліку. У випадку отримання менше 50 балів за результатами загального підсумкового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної заборгованості.
Підсумкова оцінка за ОК "Географія ПРП України", яку здобувач освіти може отримати за результатами вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, які виводяться із суми балів поточного контролю за модулями (до 60 балів) та модуля-контролю (заліку) – до 40 балів. Якщо студент за власною ініціативою чи бажанням, крім обов'язкових видів контролю (60 балів), виконує додаткові види роботи, написав статтю, брав участь в олімпіадах, наукових конференціях тощо), може отримати додатково до 10 балів, які також враховуються до підсумкової оцінки, проте при цьому підсумкова оцінка не може перевищувати 100 балів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Зараховано	A (90-100)	зараховано
	B (80-89)	зараховано
	C (70-79)	зараховано
	D (60-69)	зараховано
	E (50-59)	зараховано
Незараховано	FX (35-49)	(не зараховано) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(не зараховано) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів із курсу «Географія ПРП України»:

1. Принцип збереження екологічної рівноваги означає:
а) технологічне оновлення виробництва;
б) формування економічних районів;
в) раціональне використання трудових ресурсів;
г) установлення оптимальних зв'язків між природою і виробництвом;
д) зближення рівнів соціально-економічного розвитку регіонів.
2. Наближення матеріало-, енерго- та водомістких галузей до джерел палива, енергії й води означає дотримання принципів:
а) збалансованості;
б) пропорційності;
в) комплексного розміщення виробництва;
г) раціонального розміщення виробництва;
д) технологічного оновлення виробництва.
3. В основі якого рівня методологічного обґрунтування проблем економіко-географічного дослідження ПРП знаходиться уявлення про природно-ресурсний потенціал як про цілісний, системно-організаційний об'єкт розвиток якого підпорядкований поєднаному впливу як природних, суспільних законів, так і закономірностей взаємодії природи і суспільства?
а) системно-функціонального;
б) сутнісно-аналітичного;
в) організаційно-прикладного;
г) геоінформаційного;
д) системно-інтуїтивного.
4. Онтологічні закономірності розвитку ПРП відображаються через пізнання:
а) всезагальних, загальних (особливих), одиничних (елементарних) закономірних форм взаємозв'язку окремих видів природних ресурсів у ПРП як цілому;
б) матеріального змісту (тіла і сили природи; засоби виробництва і предмети споживання), всезагальної форми руху (ретроспективний, сучасний, перспективний ПРП), діалектичної єдності форми і змісту ПРП;
в) сучасності ПРП, явища (територіальних форм існування ПРП), дійсності (наявного, реального ПРП);
г) усі вище наведені твердження характеризують гносеологічні закономірності розвитку ПРП;
д) жодне з вищезазначених суджень не є правильним.
5. Якому з оцінкових показників природних ресурсів притаманні такі недоліки: а) не показує, з якими витратами суспільної праці він виробляється; б) має велику залежність від рівня фондозабезпеченості, інтенсифікації, структури виробництва, оплати праці та інших економічних факторів, а тому нівелює якісні відмінності природних ресурсів; в) не враховує місцезнаходження природних ресурсів?:
1) диференційній ренті;
2) диференційному доходу;
3) продуктивності витрат;
4) чистому доходу;
5) валовій продукції.
6. Про який з показників оцінки природних ресурсів ідеться: а) може змінюватися не залежно від якості землі; б) є «недостатнім» показником оцінки, оскільки з її допомогою неможливо виміряти «гірші» ресурси; в) не відображає економії реальних народногосподарських витрат; г) дає у підсумку не відносну, а різницеву оцінку, що не дає змоги порівнювати ділянки з різною природною продуктивністю?:

1) валову продукцію;
2) диференційну ренту;
3) продуктивність витрат;
4) чистий дохід;
5) замикаючі витрати.

7. Сутністю економіко-географічної оцінки ПРП (за Ю.Д. Дмитрєвським) є:

а) визначення обсягу природних ресурсів, рівня потреб суспільства у природних ресурсах та ступеню задоволення цих потреб місцевими природними ресурсами;

б) кількісне визначення еколого-економічного ефекту від використання природних ресурсів;

в) розрахунок величини диференційної ренти в процесі освоєння природних ресурсів?

8. Який із запропонованих варіантів відповіді найповніше розкриває найсуттєвіші особливості економічної оцінки ПРП як методу географічних досліджень?

а) можливість завдяки їй кількісно і якісно співставляти споживчі вартості різноманітних природних ресурсів як у типологічному , територіальному, так і в часовому аспектах;

б) вартісне (грошове) визначення основних параметрів природних ресурсів в єдиних кадастрових цінах, розрахованих, як правило, за попередній п'ятирічний період;

в) однопорядковість, динамічний взаємозв'язок між власне економічною оцінкою ПРП і оцінкою його використання, відмінність між якими в тому, що перша більш загальне поняття, вимірюється як середньорічна величина у спеціальних кадастрових цінах, тоді як друга – може характеризувати освоєння ПРП за той чи інший рік із застосуванням діючих цін;

г) відображення абсолютної інтегральної цінності природних сил, яке враховує екологічні та соціально-географічні особливості їхнього розвитку;

д) економічна оцінка ПРП є уособленням усіх названих варіантів.

9. Кількісне (вартісне) визначення суспільної споживчої вартості потенціалу природних ресурсів є предметом такого основного виду його оцінки, як:

а) спеціальної природної;
б) екологічної;
в) соціальної;
г) абсолютної економічної;
д) технологічної (виробничої).

10. Кількісне визначення закономірностей територіальної диференціації в ефективності використання, охорони й відтворення ПРП, його абсолютної цінності, охоплюваної продуктивністю всього природно-ресурсного комплексу території є завданням аспекту оцінки ПРП:

а) територіального;
б) змістового;
в) часового;
г) прогнозного;
д) загальнонаукового.

11. Яке, на Вашу думку, з визначень розвіданих природних ресурсів найбільш обґрунтоване?

а) природні ресурси – це тіла та сили природи;

б) природні ресурси є економічною категорією;

в) природні ресурси мають двоїстий характер;

г) природні ресурси – це тіла та сили природи з встановленою суспільною споживчою вартістю;

д) природні ресурси – це предмети та засоби праці, найважливіші засоби виробництва.

12. Які підприємства-природокористувачі вилучаються із загальнодержавного чи регіонального ряду в процесі розрахунку кадастрових цін на природні ресурси?

а) ті, що виробляють 10% і більше;

б) ті, що виробляють 15% і більше;
в) ті, що виробляють 20% і більше;
г) ті, що виробляють менше 5%;
д) ті, що виробляють до 3%.
13. Для України загалом провідний такий природно-ресурсний тип ПРП:
а) продуктивний земельно-мінерально-водний тип ПРП;
б) високопродуктивний мінерально-земельно-водний тип ПРП;
в) низькопродуктивний земельно-водно-лісовий тип;
г) продуктивний земельно-рекреаційний тип;
д) високопродуктивний земельно-мінерально-рекреаційний тип.
14. Видобуток газу в Україні сягає млрд. м³:
а)10,0;
б)18,1;
в) 25,4;
г) 27,0;
д) близько 30,0.
15. Природні ресурси за екологічною класифікацією бувають:
а) відновні;
б) вичерпні;
в) невідновні;
г) невичерпні;
д) комплексного характеру використання.
16. Якими ознаками характеризується природно-ресурсний регіон?
а) затвердженістю виробництва;
б) спільністю територій;
в) однорідністю природи, господарства і культури;
г) економіко-географічним положенням;
д) спеціалізацією і структурою виробництва.
17. Запаси залізних руд України, млрд. т:
а) 10,0;
б) 20,0;
в) близько 40,0;
г) близько 50,0;
д) понад 60,0.
18. Яка з рис характерна для земельних ресурсів?
а) незамінність;
б) продукт природи;
в) містить функції предмета та засобу праці;
г) відновлювальний, невичерпний природний ресурс;
д) усе сказане правильне.
19. Запаси марганцевих руд України, млрд. т:
а) 0,5;
б) 1,0;
в) 7,0;
г) понад 2;
д) 8,5.
20. Економічна класифікація природних ресурсів:
а) рудні;
б) ресурси для виробничої сфери;
в) корисні копалини;
г) евапорити;
д) ресурси невиробничого призначення.

21. Назвіть найводомісткіші заводи виробництва:
а) содове;
б) калійних добрив;
в) мідні;
г) целюлози;
д) синтетичного каучуку.
22. Визначте домінантний і субдомінантний види природних ресурсів для Криму як природно-господарського регіону:
а) природно-рекреаційні і земельні;
б) земельні і водні;
в) земельні і природно-рекреаційні;
г) природно-рекреаційні і зводні;
д) природно-рекреаційні і лісові.
23. У якому з нижченаведених фізико-географічних регіонів частка земельних ресурсів у структурі інтегрального ПРП найвища?
а) Східно-Європейська рівнина;
б) Степова зона;
в) Правобережний лісостеп;
г) Середньоруський лісостеп;
д) Північностепова підзона.
24. Який з названих нижче фізико-географічних регіонів має найвищу частку водних ресурсів у структурі інтегрального ПРП?
а) Кримські гори;
б) Сухостепова підзона;
в) Деснянське Полісся;
г) Лівобережний лісостеп;
д) Лісостепова зона.
25. Який з названих нижче фізико-географічних регіонів має найвищу частку мінеральних ресурсів у структурі інтегрального ПРП?
а) Східно-Європейська рівнина.
б) Кримські гори;
в) Лісостепова зона;
г) Степова зона;
д) Українські Карпати.
26. Які з нижченаведених природно-господарських регіонів є найпростіші за різноманітністю ПРП?
а) Українські Карпати і Донбас;
б) Західне Полісся і Крим;
в) Поділля і Промислове Придніпров'я;
г) Українські Карпати і Поділля;
д) Причорномор'я і Промислове Придністров'я.
27. Визначте домінантний і субдомінантний види природних ресурсів для Українських Карпат як природно-господарського регіону:
а) водні і земельні;
б) земельні і природно-рекреаційні;
в) лісові і водні;
г) водні і природно-рекреаційні;
д) водні і лісові.
28. У якому з варіантів порушена послідовність, співпорядкованість у таксономічній ієрархії природно-ресурсних регіонів України?

а) природно-ресурсний мікрорайон – низовий природно-ресурсний підрайон – внутріобласний або обласний природно-ресурсний район – міжобласний природно-ресурсний район, природно-ресурсний макрорайон;
б) низовий природно-ресурсний підрайон – природно-ресурсний мікрорайон – внутріобласний або обласний природно-ресурсний район – міжобласний природно-ресурсний район – природно-ресурсний макрорайон;
в) природно-ресурсний макрорайон – міжобласний природно-ресурсний район – внутріобласний або обласний природно-ресурсний підрайон – природно-ресурсний мікрорайон.
29. Визначитесь, яке з тверджень стосовно понять «природно-ресурсний пункт», «природно-ресурсний центр», «природно-ресурсний район» правильне:
а) названі поняття є елементами територіальної структури природокористування;
б) ці категорії – таксономічні одиниці природно-ресурсного районування;
в) природно-ресурсні пункт-центр-район – складові природно-ресурсного комплексу більш високого порядку;
г) усі вищенаведені висловлювання є правильними;
д) жодне з тверджень не є вірним.
30. На якому рівні (рівнях) допущено помилку у територіальній співпорядкованості природно-ресурсних комплексів ПРК України?
а) елементарний ПРК;
б) ПРК низового природно-ресурсного підрайону;
в) мікрорайонний ПРК;
г) ПРК внутріобласного природно-ресурсного району.
31. Відношенням ефекту від раціонального використання та охорони природних ресурсів до всієї суми капітальних вкладень на рівні національного господарського комплексу визначається:
а) ресурсна;
б) загальна інтегральна;
в) економічна;
г) соціальна;
д) екологічна ефективність природокористування.
32. У якому з нижченаведених загальнонаукових принципів прогнозування розвитку ПРП простежується історичний або генетичний принцип?
а) шлях (рух) більш зрілих природно-ресурсних систем є орієнтиром для менш розвинених;
б) розгляд досліджуваного об’єкта в процесі його довготривалого розвитку;
в) швидкість і загальна спрямованість руху найповніше виявляється в закономірних еволюційних змінах ПРП;
г) гнучке врахування тенденцій та змін наукового-технічного прогресу, взаємозамінність, окремих видів природних ресурсів;
д) історичний або генетичний принцип прогнозування вище не сформульований.
33. В інтегральному природно-ресурсному потенціалі України чітко простежується закономірність – зростання величини, територіальної густоти ПРП у напрямку:
а) з південного заходу на північний схід;
б) з півночі та північного заходу на південь і південний схід;
в) з північного сходу на південь і південний захід;
г) з півдня та південного сходу на північ і північний захід;
д) з південного сходу на північний схід і центр.
34. Визначальними тенденціями нинішнього етапу ресурсооцінкових робіт стосовно ПРП є (виявіть допущену помилку):
а) значне розширення спектру видів оцінок природних ресурсів;
б) обґрунтування специфічності оцінки ПРП як оцінки абсолютної (а не відносної (порівняльної)) продуктивності природних ресурсів;

в) регіоналізація оцінок ПРП за економічним критеріями розвитку суспільно-територіальних комплексів;
г) приведені вище тенденції не є визначальними;
д) акцент на розвиток грошових видів оцінки ПРП.
35. Територіальна організація природокористування - це:
а) основні форми територіального зосередження (роззосередження) природних ресурсів;
б) формування і розвиток природно-ресурсних районів і виявлення цих районів;
в) територіальна структура природно-ресурсного потенціалу;
г) процес районоутворення у галузях природокористування;
д) власне інтегральне природно-ресурсне районування.
36. Домінуючі водно-лісові-земельні природно-ресурсні комплекси характеризують ландшафти адміністративних районів Чернівецької області:
а) Дністровського;
б) Вижницького;
в) Чернівецького;
г) Вижницького і Чернівецького;
д) немає вірної відповіді.
37. Як можна охарактеризувати взаємовідносини між законами і закономірностями?
а) це антиподи;
б) вони характеризують різні сфери діяльності;
в) це слова синоніми, які ототожнюють одне явище;
г) закономірності – це закони, специфічні для одного або кількох явищ;
д) свій варіант відповіді.
38. Що собою являє закономірність комплексного розвитку і розміщення продуктивних сил?
а) поліпшення соціальних умов життя населення;
б) найбільший ефект забезпечується найменшими витратами на розміщення об’єкта;
в) поділ праці згідно з кваліфікацією, віком і статтю;
г) створення транснаціональних корпорацій.
39. Територіальний поділ праці – це:
а) процес закріплення, спеціалізації певної території та випуску певних видів продукції чи послуг на основі міжрайонного обліку;
б) процес розвитку продуктивних сил, при якому відбувається відділення різних видів трудової діяльності, спеціалізація виробничих одиниць та обмін між ними;
в) просторова модифікація дії економічних законів;
г) свій варіант відповіді.
40. Чим зумовлена закономірність територіального поділу праці?
а) об’єктивною необхідністю взаємовигідного розвитку співробітництва;
б) територіальним об’єднанням підприємств;
в) реструктуризацією господарського комплексу;
г) поєднанням централізованих та регіональних методів управління;
д) свій варіант відповіді.
41. Який варіант правильно характеризує суть принципів?
а) відображають об’єктивно реальність у розміщенні суспільного виробництва;
б) є відображенням закономірностей в економічній політиці держави;
в) є методами господарювання владних структур держави;
г) свій варіант відповіді.
42. В чому полягає принцип вирівнювання економічного розвитку регіонів?
а) рівномірності всіх форм власності;
б) зближення територій за узагальненими показниками, які характеризують результативність їх у господарській діяльності;
в) спеціалізація виробництва;

г) кооперування виробничих відносин підприємств.
43. До яких принципів відноситься надання переваги соціальним та економічним факторам у розвитку регіонів?
а) регіональної політики України;
б) політичних програм деяких найбільш впливових партій;
в) діяльність законогарантійної влади;
г) агропромислової політики держави.
44. Що відноситься до основних факторів виробництва?
а) земля;
б) устаткування;
в) праця і підприємницький хист;
г) грошові кошти;
в) свій варіант відповіді.
45. У чому полягають фактори розміщення та розвитку господарства регіонів?
а) це сукупність причин, що зумовлюють розміщення об'єкта;
б) вони визначаються техніко-економічними та технологічними особливостями виробництва;
в) це основні економічні показники розвитку регіонів;
г) свій варіант відповіді.
46. Чим відрізняється структура господарства України від господарського комплексу колишнього СРСР?
а) не відрізняється;
б) відрізняється незначною мірою;
в) відрізняється докорінно;
г) є продовженнями і розвитком попередньої структури.
47. Назвіть помилки, які були допущені під час формування макроекономічної політики держави:
а) не вдало проведена приватизація;
б) податкова система не зорієнтована на ринок;
в) неврегульована діяльність монополій;
г) свій варіант відповіді.
48. Що характеризує на даний час виробничі ресурси?
а) висока міра зносу;
б) низька собівартість продукції;
в) ефективне оновлення;
г) вивільнення виробничих потужностей;
д) матеріально-, енерго-, фондомісткість виробництва;
е) свій варіант відповіді.
49. Як можна оцінити результати впровадження Державної програми структурної перебудови?
а) немає результатів;
б) мало значні досягнення;
в) не була розроблена;
г) не прийнята.
50. Найбільш розвиненими в країні є види економічної діяльності, які належать до:
а) первинного сектора економіки;
б) вторинного сектора економіки;
г) третинного сектора економіки;
д) четвертинного сектора економіки.

ЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти) у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол №109 від 28 березня 2022 року) (https://www.chnu.edu.ua/media/3aykf41y/polozhennia-pro-vzaiemodiiu-formalnoi-ta-neformalnoi-osvity.pdf) здобувачі освіти мають можливість на зарахування окремих видів робіт в рамках ОК на основі результатів, отриманих шляхом неформальної та/або інформальної освіти.

Рекомендована література

Основна література

1. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021 - 2027 роки: постанова Кабміну України № 695 від 5 серпня 2020 р. URL: https //zakon.rada.gov.ua/laws/show/695 - 2020 - %ДО%ВР≠Text.

2. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 р. №436-IV. URL: https //zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/ laws.

3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 01.05.2021, № 24, ст.170 (зі змін. і допов.) ВРУ, Офіційний веб - портал. – URL: https: // zakon.rada.gov.ua // laws/ show/280/97 - %DO%B2%D1%80≠Text.

4. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.15, №317 – VIII/ ВРУ, Офіційний веб - портал. URL: https : //zakon.rada.gov.ua// laws/ show/586/14 ≠Text.

5. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. У 3-х частинах: Підручник - Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010. - 552с. (Гриф надано МОН України - лист №1/11 - 3582 від 29.04.2010 р.).

6. Дорогунцов С.І., Муховиков А.М., Хвесик М.А. Оптимізація природокористування: В 5-ти т.: Навч. посібник. Т.1. Природні ресурси: еколого-економічна оцінка. - К.: Кондор, 2004. - 291с.

7. Руденко В.П. Оцінка природно-ресурсного потенціалу України, як основа менеджменту природоохоронної діяльності / В.П. Руденко, С.В. Руденко. - Чернівці: Черн. нац. університет, 2014.- 248 с.

8. Руденко В.П., Руденко В.П., Руденко С.С. Пізнання провінційних екосистем України через гравітаційні моделі їх природно-ресурсного потенціалу. Екологічні науки : науково-практичний журнал / Головний редактор Бондар О.І. / Видавничий дім «Гельветика». 2024. №2 (53). С.55-60. DOI https://doi.org/10.32846/2306-9716/2024.eco.2-53.8.

9. Rudenko S., Rudenko V. Nature-resource potential of natural Regions of Ukraine in present-day figures : Економіка природокористування. Екологічні науки. 2023. Вип.6(51) С.84-89. DOI https://doi.org/10.32846/2306-9716/2023.eco.6-51.13

10. Менеджмент туристичної індустрії : практикум / уклад.: Руденко В.П., Підгірна В.Н., Наконечний К.П. та ін. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2023. 384 с.

11. Руденко В.П., Чернюх О.І. Становлення, конструктивно-географічних напрямів раціонального природокористування в Україні у першій половині XX ст. - Чернівці: Рута,2004. -216 с.

12. Руденко В.П., Руденко С.В. Менеджмент туристично-ресурсного потенціалу України як єдність управління на національному, регіональному та місцевому рівнях. Економіка та суспільство. 2025. Випуск № 75. С.-7. DOI : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-12.

13. Руденко В.П., Руденко С.В. Регіональна економіка, економічна географія та менеджмент туристично-ресурсного потенціалу України шляхи взаємодії та розвитку. «Успіхи і досягнення у науці (Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління та адміністрування», Серія «Соціальні та поведінкові науки»): журнал. 2025. №7(17)2025.С.667-677. https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-7(17)-667-677

Додаткова література

14. Руденко С.В., Руденко В.П. Потенціал лісостепових екосистем у біомі Східно-Європейської рівнини України. Екологічні науки : науково-практичний журнал / Головний редактор Бондар О.І. – К.: Видавничий дім «Гельветика».2025. - №3(60). С.138-142. DOI https://doi.org/10.32846/2306-9716/2025.eco.3-60.25

15. Природничі проблеми національної безпеки України у викликах новітньої історії / За ред. Г.І. Рудька. В.В. Стецюка. Київ – Львів – Гейдельберг – Малага – Чернівці: Букрек. 2019. 504 с.

16. Топчієв О.Г., Коломієць К.В., Сич В.А., Яворська В.В. Структурування рекреаційно-туристичного потенціалу на засадах географічного середовища. Кам'янець-Подільський. Панькова А.С. 2020. 331 с.

17. Руденко В.П., Руденко С.В. Оцінка природно-рекреаційного потенціалу України як основа менеджменту туристичної індустрії: підручник у 3-х частинах / Руденко В.П., Вацеба В.Я., Підгірна В.Н. та ін. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2019. С. 185-220.

18. Бюзен, Тоні. Мапа думок: докладний посібник із вивчення і застосування найпотужнішого інструмента мислення у світі; з англ. переклала О. Замойська. Львів: Вид-во Старого Лева. 2021. 22с.

19. Руденко В., Джаман В., Заячук М., Бучко Ж., Ємчук Т. Ярослав Богданович Олійник (1953-2020) вчений освітянин, організатор науки. Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Випуск 853. 2025. С.163-167. DOI : https.//doi.org/10.31.861/geo.2025.853.163-167.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ
(покликання на електронні ресурси до навчальної дисципліни)

1. Офіційний сайт бази українського законодавства в Інтернет. URL : www.lawukraine.com.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL : www.ukrstat.gov.ua.
3. Офіційний сайт електронної бібліотеки. URL : www.lib.com.ua.
4. Офіційний сайт Інституту економічних досліджень і політичних консультацій. URL : www.ier.kiev.ua.
5. Офіційний сайт Львівської електронної бібліотеки ім. В. Стефаника. URL : www.lsl.lviv.ua.
6. Офіційний сайт Міністерства економіки та довкілля України. URL : https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA
7. Офіційний сайт наукової бібліотеки Донецького університету. URL : www library.dongu.donetsk.ua
8. Офіційний сайт наукової бібліотеки ім. Максимовича. URL : www.lib-gw.univ.kiev.ua.
9. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові УКРАЇНИ. URL : http://www.niss.gov.ua/articles/245 /

10. Офіційний сайт національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL : www.nbuv.gov.ua .

11. Офіційний сайт Українського центру економічних і політичних досліджень ім. О.Разумкова. URL : www.uceps.org .

12. Офіційний сайт урядового порталу Кабінету Міністрів України. URL : www.kmu.gov.ua

ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»

https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича»

https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»

https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-zi-zminamy-zatverdzhenymy-vchenoiu-radoiu-chnu-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов’язаний зазначити факт і спосіб його застосування);

- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;

- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.